

نسل کوثر، پاسدار ارزش‌های اسلامی

حجت‌الاسلام والمسلمین عبدالکریم پاک‌نیا تبریزی*

مقدمه

خداوند سبحان در سوره کوثر، از اعطای خیر کثیر به حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله سخن می‌گوید. بسیاری از مفسران قرآن، در تفسیر این سوره، یکی از معانی کوثر را نسل پر برکت و ماندگار فاطمه علیها السلام دانسته‌اند که جوامع مختلف در طول تاریخ از نسل پاک فاطمی بهره فراوان برده‌اند. در میان این نسل، علاوه بر امامان معصوم علیهم السلام، رهبران شایسته، علمای فرزانه، شخصیت‌های ممتاز تاریخی نیز وجود دارد. در مورد برکات و خدمات نسل حضرت زهرا علیها السلام به جوامع مختلف به‌ویژه جهان اسلام در طول قرن‌های متمادی، لازم است موسوعه‌های عظیمی منتشر شود. ولی از آن جایی که

آب دریا را اگر نتوان کشید هم به قدر تشنگی باید چشید
در این مجال به دو محور مهم «کوثر و نسل آن» و «بخشی از خدمات و آثار نیک و برکات ارزنده» این نسل اشاره می‌کنیم.

الف. برکات کوثر

خداوند سبحان در سوره کوثر - که کوچک‌ترین سوره قرآنی است - بزرگ‌ترین و مهم‌ترین پیام خود را بیان می‌کند. سوره کوثر در مورد حضرت زهرا علیها السلام دو خبر غیبی دارد که هر دو ملازم هم و از معجزات مهم کلام وحی هستند و در پاسداری از حریم فرهنگ قرآن نقش بزرگی ایفا کرده‌اند:

* استاد سطح عالی حوزه علمیه قم، از مبلغان نخبه دفتر تبلیغات اسلامی.

۱. فراوانی و بقای نسل رسول الله ﷺ از طریق فاطمه علیها السلام
 ۲. ابتر بودن نسل مخالفین پیامبر ﷺ در مقابل نسل حضرت زهرا علیها السلام
 به این جهت می توان وجود مقدس حضرت زهرا علیها السلام را یکی از بارزترین جلوه های اعجاز قرآن قلمداد کرد.
 از منظر مفسران اسلامی، وجود حضرت فاطمه علیها السلام و فرزندان آن حضرت، می تواند مصداق اتم کوثر باشد. علاوه بر مفسران شیعی، در اینجا نظرات چند تن از مفسران اهل سنت را در این باره می خوانیم.
 - فخر رازی، مفسر بزرگ اهل سنت در مورد یکی از معانی کوثر می گوید:

منظور از کوثر، فرزندان پیامبر ﷺ (از طریق حضرت فاطمه علیها السلام) است؛ زیرا این سوره در ردّ کسانی نازل شده است که پیامبر ﷺ را به خاطر نداشتن فرزند، مورد طعن و شماتت قرار می دادند. به این جهت معنای آیه این است که خداوند برای تو، فرزندان و نسلی عنایت می کند که در طول تاریخ جاویدان خواهند ماند. وقتی به تاریخ پر فراز و نشیب اسلام نگاه می کنیم، می بینیم افراد زیادی از نسل پیامبر ﷺ به شهادت رسیده اند، اما جهان همچنان شاهد افزایش نسل پیامبر ﷺ از طریق حضرت فاطمه علیها السلام است. تعداد فراوانی از آنان، از بزرگان و متفکرین جهان بشریت هستند؛ کسانی همانند امام باقر، امام صادق، امام کاظم، امام رضا علیهم السلام و محمد نفس زکیه در میان آنان هستند.^۱

- سید محمود آلوسی بغدادی، از مفسران نامدار اهل سنت، در تفسیر اجتهادی و عرفانی خود به نام «روح المعانی»^۲ و قاضی ناصرالدین عبدالله بن عمر بیضاوی، از دیگر مفسران برجسته اهل سنت،^۳ در تفسیر خود به نام «أنوار التنزیل و أسرار التأویل» که معروف به تفسیر بیضاوی است، به این معنای کوثر اشاره نموده و کثرت فرزندان حضرت رسول ﷺ را در شمار معانی کوثر ذکر کرده است.^۴
 همچنانکه مفسرین بزرگ گفته اند آیه «إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ»، صریح ترین قرینه می باشد

۱. محمد بن عمر فخر رازی؛ مفاتیح الغیب؛ ج ۳۲، ص ۳۱۳.

۲. سید محمود آلوسی؛ روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم؛ ج ۱۵، ص ۴۸۱ و ۴۸۲.

۳. عبدالله بن عمر بیضاوی، از دانشمندان و اساتید بزرگ آذربایجان و قاضی القضاة شیراز، در سال ۶۸۵ هجری قمری وفات نمود.

۴. عبدالله بن عمر بیضاوی؛ أنوار التنزیل و أسرار التأویل؛ ج ۵، ص ۳۴۲.

که مراد از کوثر، فاطمه زهرا علیها السلام است؛ زیرا در مقابل «ابتر»، بهترین معنا برای کوثر، فرزندان بی‌شمار است که در طول تاریخ مصداق کامل خیر کثیر می‌باشند و رسالت رسول صلی الله علیه و آله از طریق فرزندان فاطمه علیها السلام و اوصیاء علیهم السلام در جهان بشریت باقی مانده و خواهد ماند.^۱ بررسی‌ها نشان می‌دهد همه مفسرانی که در تفسیر «کوثر» به مصادیقی غیر از نسل و ذریه اشاره کرده‌اند، بلاغت قرآن کریم در تقابل «کوثر» و «الابترا» را در نظر نگرفته‌اند و این، یک غفلت بزرگی است.

ب. برکات نسل کوثر

بعد از رحلت پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله، هنگامی که دخترش صدیقه طاهره علیها السلام به شهادت رسید، تنها دو پسر به نام‌های «حسن علیه السلام» و «حسین علیه السلام» و دو دختر به نام‌های «زینب علیها السلام» و «ام‌کلثوم علیها السلام» از آن گرامی به یادگار ماند. پس از مدتی هم حادثه غمبار عاشورا رخ داد و همه فرزندان حسین علیه السلام جز امام چهارم علیه السلام و پنجم علیه السلام، و از فرزندان امام «حسن علیه السلام» نیز - طبق برخی روایات - هفت تن و از «زینب علیها السلام» نیز دو فرزندش به شهادت رسیدند و از دختر دیگر آن حضرت، جناب «ام‌کلثوم علیها السلام» هم - طبق قول مشهور - فرزندی به یادگار نماند.^۲ بنابراین نسل پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله از طریق حضرت زهرا علیها السلام و امیرمؤمنان علیه السلام و فرزندانش تداوم یافت.^۳

پس از حادثه دردناک و غمبار عاشورا، رخدادهای ناگوار دیگری پدید آمد و کشتارها و خونریزی‌ها، از نسل پاک پیامبر صلی الله علیه و آله ادامه یافت. قیام «زید شهید» و یارانش،^۴ حادثه «فج»^۵، قیام نفس زکیه^۶ تا آواره ساختن «علویان»، یکی پس از

۱. سید محمدحسین طباطبایی؛ *المیزان فی تفسیر القرآن*؛ ج ۲۰، ص ۳۷۰.

۲. علی بن حسین مسعودی؛ *مروج الذهب و معادن الجواهر*؛ ج ۱، ص ۲۹۹.

۳. فرزندان پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله بنا بر مشهور، چهار دختر و سه پسر هستند که شش نفر آنها از خدیجه و یک پسر از ماریه قبطیه متولد شدند. قاسم، عبدالله و ابراهیم پسران و رقیه، زینب، ام‌کلثوم و فاطمه علیها السلام دختران آن حضرت بودند. همه فرزندان پیامبر جز فاطمه علیها السلام در زمان حیات پیامبر صلی الله علیه و آله از دنیا رفتند و نسل پیامبر صلی الله علیه و آله تنها از طریق حضرت زهرا علیها السلام ادامه یافت.

۴. زید بن علی علیه السلام، فرزند امام سجاد علیه السلام که پس از واقعه عاشورا، قیام کرد. مهم‌ترین اهداف او، امر به معروف و نهی از منکر و طلب خون امام حسین علیه السلام بود. رک: عباس قمی؛ *منتهی الامال*؛ ج ۲، ص ۱۹۰.

۵. از نهضت‌های مهم دیگر که در پی انقلاب کربلا رخ داد. حسن بن علی بن حسن بن حسن بن علی بن ابیطالب، (نوه حسن مثنی و نواده امام مجتبی علیه السلام) بود که بر ضد هادی عباسی قیام کرد و در منطقه فجّ با یارانش به شهادت رسید.

۶. از مشهورترین فرزندان عبدالله محض فرزند امام حسن مجتبی علیه السلام، محمد نفس زکیه است که در مدینه بر ضد منصور دوانقی خروج کرد و در منطقه «احجار الزیت» به شهادت رسید.

دیگری به بهانه‌های مختلف به وقوع پیوست؛ اما با همه این جنایت‌ها و سفاکی‌های اموی، نسل پاک و سرفراز پیامبر صلی الله علیه و آله به حیات افتخارآفرین خویش ادامه داد.^۱

ج. توسل به نسل کوثر و کرامات

علاوه بر کرامات فراوانی که در مورد فرزندان حضرت زهرا علیها السلام در کتاب‌های شیعه موجود است، در منابع اهل سنت هم فراوان در مورد کرامات نسل کوثر دیده می‌شود که به چند مورد اشاره می‌کنیم.

حاکم نیشابوری می‌گوید: «خداوند از تربت حضرت رضا علیه السلام بهترین کرامت‌ها را نشانم داده است. من نقرس (خشکی مفاصل و پا درد شدید) داشتم که با مشقت خیلی زیاد حرکت می‌کردم. کنار قبر امام رضا علیه السلام رفتم و زیارت کردم و خداوند برایم شفا عنایت کرد».^۲

وی می‌گوید: «از ابوالحسین بی‌ابی‌بکر فقیه شنیدم که می‌گفت: هر دعایی که نزد قبر علی بن موسی الرضا علیه السلام داشته‌ام، خداوند آن را اجابت کرده است تا جایی که فرزندانم نمی‌شدم و نزد قبر علی بن موسی علیه السلام از خداوند خواستم که فرزندی به من عطا بفرماید و خداوند فرزندی به من روزی فرمود».^۳

از دیگر بزرگان اهل سنت، ابن حبان شافعی می‌گوید: «هر گاه برای من مشکلی پیش می‌آمد، به زیارت قبر امام رضا علیه السلام می‌رفتم و به برکت توسل به امام رضا علیه السلام خداوند متعال مشکل مرا حل می‌کرد» و در پایان می‌گوید: «هذا شی جریته مرارا فوجدته كذلك: توسل به امام رضا علیه السلام را به کرات انجام دادم و نتیجه گرفتم».^۴

جوینی شافعی در «فرائد السمطين» مطالب زیادی در کرامات و فضایل اهل بیت علیهم السلام به‌ویژه حضرت رضا علیه السلام بیان می‌کند.^۵

در کشورهای اسلامی به‌ویژه کشور ایران که از صدر اسلام، مأمن و پناهگاه فرزندان فاطمه علیها السلام در عصرهای خفقان بوده است، در هر نقطه‌ای یکی از نوادگان حضرت

۱. سید محمد کاظم قزوینی؛ فاطمه الزهراء علیها السلام از ولادت تا شهادت؛ ص ۱۱۶.

۲. ابراهیم بن محمد جوینی؛ فرائد السمطين؛ ص ۲۲۰.

۳. همان، ۲۲۰.

۴. محمد بن حبان التمیمی؛ کتاب الثقات؛ ج ۸، ص ۴۵۷.

۵. همان. کتاب فرائد السمطين درباره فضایل امام علی علیه السلام، فاطمه زهرا علیها السلام، حسنین علیهما السلام و دیگر ائمه اطهار علیهم السلام است.

فاطمه علیها السلام آرمیده که محل آرامش و کنون اجتماع شیفتگان آل محمد صلی الله علیه و آله است. این امامزادگان چنان عظمت و ابهتی دارند که مزار آنها بهترین و پاک‌ترین نقطه هر شهر و دیاری محسوب می‌شوند. گرفتاران، افسرده‌دلان، بیماران و حاجتمندان با هزاران امید و آرزو به این مکان‌های مقدس گام می‌نهند و روح و جان خود را صفا می‌بخشند و این، تفسیر کوثر است که خداوند متعال فاطمه علیها السلام و نسل‌اش را برای پیامبر صلی الله علیه و آله و امت او، خیر کثیر و منشأ برکات قرار داده است.

علامه سید محمدحسین طباطبایی رحمته الله علیه، یکی از موفق‌ترین فرزندان حضرت زهرا علیها السلام و اهل کرامت است. یکی از کرامات ایشان، گفتگو با حضرت ادریس علیه السلام است. آیت‌الله حاج سید محمدحسین حسینی طهرانی، فقیه و عارف وارسته قرن معاصر، از جمله شاگردان علامه طباطبایی رحمته الله علیه در اولین دوره از درس‌های اخلاقی و عرفانی ایشان حضور داشته و تقریرات درس را با عنوان «رساله لب اللباب در سیر و سلوک اولی الالباب» تألیف نموده است. ایشان به نقل از علامه می‌نویسد:

به یاد دارم هنگامی که در نجف اشرف، تحت تربیت اخلاقی و عرفانی مرحوم حاج میرزا علی قاضی - رضوان‌الله‌علیه - بودیم، سحرگاهی بر بالای بام بر سجاده عبادت نشسته بودم، در این موقع «نعاسی» به من دست داد و مشاهده کردم دو نفر در مقابل من نشسته‌اند. یکی از آنها حضرت ادریس علیه السلام بود و دیگری، برادر عزیز و ارجمند خودم آقای حاج سید محمدحسن طباطبایی که فعلاً در تبریز سکونت دارند. حضرت ادریس علیه السلام با من به مذاکره و سخن مشغول شدند، ولی طوری بود که ایشان القای کلام می‌نمودند و تکلم و صحبت می‌کردند؛ ولی سخنان ایشان به واسطه کلام آقای اخوی استماع می‌شد. فرمودند: «در زندگانی من، اتفاقات و حوادث هولناکی روی داد و به حسب جریانات عادیه و طبیعیه، حل آنها محال به نظر می‌رسید و از ممتنعات شمرده می‌شد، ولی ناگهان برای من حل شده، و روشن شد که دستی ما فوق اسباب و مسببات عادیه از عالم غیب، حل این عقده‌ها نمود و رفع این مشکلات فرمود؛ و این، اولین انتقالی بود که عالم طبیعت را برای من به جهان ماوراء طبیعت پیوست و رشته ارتباط ما از اینجا شروع شد». در آن وقت چنین به نظر من آمد که مراد از ابتلائات آن حضرت، صدمات و مشکلات ایام

کودکی و دوران طفولیت بود.^۱

د. آمار سادات و اعجاز قرآن

طبق همین نوید آسمانی و معجزه آسای قرآن، با یک نگرش کوتاه متوجه می شویم که نسل پاک بانوی بانوان که همان نسل جاودانه پیامبر ﷺ است، در سراسر جهان منتشر شده است. به گواهی محققین، شمار این نسل سرفراز در عراق، ایران، مصر، مراکش، مغرب عربی، الجزایر، تونس، لیبی، اردن، سوریه، لبنان، سودان، کشورهای خلیج، عربستان، یمن، هند، پاکستان، افغانستان و جزایر اندونزی و موریتانی، آمار قابل توجهی است. این، همان معجزه قرآن است که در ضمن الهام غیبی و وعده‌ای حتمی، به پیامبر ﷺ و حضرت زهرا علیها السلام از الطاف خفیه خداوند خبر داده است.

اگر چه امروزه آمار دقیقی از نسل کوثر در جهان نداریم، ولی بررسی‌ها نشان می‌دهد که تعداد سادات بنی‌الزهر علیهم السلام در عصر حاضر، بسیار چشم‌گیر است. دبیر کل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی می‌گوید: «جمعیت سادات شیعه و اهل سنت در اقصی نقاط جهان، گسترده است و این آمار هم اکنون به بیش از ۳۰۰ میلیون نفر می‌رسد».^۲ اگر سرشماری دقیق و صحیح بین‌المللی در سراسر گیتی انجام پذیرد، بی‌تردید شمار آنان از این هم افزون‌تر خواهد بود.

ه. قدرت نرم جهان اسلام

قدرت نرم، به توانایی تأثیرگذاری بر دیگران برای کسب نتایج مطلوب از طریق جذابیت به جای اجبار یا تطمیع می‌گویند. فرزندان حضرت زهرا علیها السلام به خاطر انتساب به پیامبر ﷺ و داشتن مکارم اخلاقی و سایر امتیازهای مثبت در جامعه، چنین قدرت و جاذبه‌ای را دارند.

قدرت نرم سادات ارزشمدار و حق‌محور در جوامع اسلامی، یکی از رموز پیشرفت مکتب اسلام در طول تاریخ بوده است. امروزه هم سادات بنی‌الزهر علیهم السلام این ظرفیت را دارند که به عنوان قدرت نرم در جهان اسلام، تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیمی

۱. سید محمدحسین حسینی طهرانی؛ رساله لب اللباب در سیر و سلوک اولی‌الالباب؛ ص ۸۸
۲. خبرگزاری تسنیم؛ «۳۰۰ میلیون سادات شیعه و سنی در جهان وجود دارد»؛ ۱۳۹۷/۱۲/۰۲، کد خبر: ۱۹۵۲۵۸۷.

بر اعتقادات مردم و تعمیق باورها و ارزش‌های دینی داشته باشند. قدرت نرم سادات می‌تواند سبب ایجاد ارتباطات گسترده با دیگران باشد و افکار عمومی مردم را شکل دهد؛ برای مثال در تبیین عظمت روز غدیر تأثیر به‌سزایی دارند.

یکی از موضوعات مهم در موفقیت‌های فرهنگی و قدرت نرم سلسله صفویه در گسترش معارف اسلامی و ترویج عالمان بزرگ و منابع مهم دینی، نسب سیادت صفویان است. گروهی از منابع، نسب صفویان را به امام هفتم شیعیان، امام موسی بن جعفر علیه السلام می‌رسانند.^۱ تشکیل حکومت صفویه در ایران، سر منشأ خدمات فرهنگی و جاذبه‌های فراوانی برای اسلام و مکتب اهل بیت علیهم السلام گردید. در اثر امنیت و تمرکز قدرت، فرهیختگان بسیاری به ایران جذب شدند. تشکیل حوزه‌های علمی قوی و جذب عالمان برجسته از دیگر کشورها، تربیت شدن شخصیت‌های بزرگی مانند علامه مجلسی، ملاصدرا، شیخ بهایی، میرداماد و ... و تدوین موسوعه‌های بزرگی همچون «بحارالانوار»، «وسائل الشیعه»، «الحدائق الناضره» و ... بزرگداشت ایام‌الله مانند عید غدیر و ... از آثار فرهنگی و اسلامی آن دوره است. حکومت صفویه به دلیل تأثیر تعیین‌کننده‌اش بر سرنوشت ایران، سرزمین‌های اسلامی و معادلات جهانی، مهم‌ترین واقعه‌ای بود که در سال‌های آغازین قرن دهم هجری در تاریخ جهان رخ نمود. بیش از آنکه شاه اسماعیل صفوی در سال ۹۰۷ قمری، تاج شاهی بر سر نهد و مذهب اثنی‌عشری را مذهب رسمی ایران اعلام کند، سرزمین ایران عرصه کشمکش‌های متوالی مدعیان قدرت بود. در طول قرن‌هایی که از یورش مغول می‌گذشت، این سرزمین همچنان از دستیابی به استقلال و وحدت ارضی و پیرو آن، هویت مستقل سیاسی محروم مانده بود. مقارن با روی کار آمدن صفویه، ازبکان در شرق و عثمانی‌ها در غرب ایران فرمان می‌راندند و هر دو در صدد گسترش نفوذ خود در سرزمین ایران بودند و اگر قدرت نیرومندی روی کار نمی‌آمد، چه بسا ایران در متصرفات ازبکان و عثمانی‌ها ادغام می‌شد و برای همیشه از کسب استقلال بی‌نصیب می‌ماند. در چنین هنگامه‌ای، تشکیل دولت صفوی و گسترش قلمرو نفوذ آن تا مرزهای شناخته ایران، حیات دوباره‌ای به این کشور بخشید و با پی‌ریزی استقلال سیاسی و مذهبی آن، زمینه شکل‌گیری وحدت ملی را در ایران فراهم آورد.^۲

۱. غیاث‌الدین بن همادالدین حسینی؛ تاریخ حبیب السیر؛ ج ۴، ص ۴۱۰.

۲. احسان اشراقی و نصرت خاتون عوای؛ «وحدت مذهبی ایرانیان در دوره صفوی»؛ مجله شیعه‌شناسی؛ شماره ۴۷، ص ۲۵۹.

و. طلایه‌داران دفاع از ارزش‌ها

سادات صالح همیشه، پیش‌قراول دفاع از ارزش‌های اسلامی هستند. از زمان حضرت زهرا علیها السلام تا کنون، فرزندان خلف آن حضرت، مدافعان مخلص ارزش‌های اسلامی بوده و هستند و در این مسیر در کنار سایر اقشار جامعه هزینه‌های فراوان داده‌اند. اگرچه ممکن است افراد نادری هم باشند که چنین نبوده‌اند.

برجستگی از فرزندان و نوادگان حضرت زهرا علیها السلام، چه بعد از عصر ائمه علیهم السلام و چه در حال زنده بودن و یا بعد از مرگ‌شان، مدافع ارزش‌ها و افتخار جهان اسلام و مایه خیر و برکت برای عالمیان بوده‌اند؛ ستارگانی همچون سیدرضی (مؤلف نهج البلاغه)، سید محمد حسن شیرازی معروف به «میرزای شیرازی» (حافظ استقلال کشور در قیام تنباکو)، سید جمال‌الدین اسدآبادی (منادی وحدت و تقریب مذاهب اسلامی)، سید حسن مدرس (فقیه و سیاستمدار آگاه و شجاع شیعی)، سید شرف‌الدین عاملی (از رهبران نهضت استقلال لبنان)، علامه طباطبایی (مؤلف تفسیر گرانسنگ المیزان)، آیت‌الله مرعشی نجفی (بانی سومین کتابخانه در جهان اسلام)، حضرت امام خمینی (بنیانگذار انقلاب اسلامی)، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (رهبر حکیم انقلاب اسلامی)، سید حسن نصرالله (نجات‌بخش لبنان و محور مقاومت) و صدها عالم، دانشمند، فقیه، شاعر، حاکم و سیاستمدار اندیشمند از سادات، همه از برکات وجودی حضرت زهرا علیها السلام هستند که عالم هستی از وجودشان بهره‌مند بوده و می‌باشد.

این نسل پر برکت - که چهره‌های درخشان آنان در سرتاسر گیتی می‌درخشند - عطر دل‌انگیز علم و تقوی و نیکی و ارزشمندی را به حق‌جویان عالم هدیه می‌دهند. در مقابل، تمام کسانی که به فرزندان حضرت فاطمه علیها السلام آزار رسانده و به قتل و کشتار آنان پرداخته‌اند، همگی نابود شده و هیچ‌گونه اثری از آنان دیده نمی‌شود. این، همان تفسیر «إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ» است.

ز. نمادهای مکارم اخلاق

تربیت فرزندان وارسته، توسط حضرت علی علیه السلام و حضرت زهرا علیها السلام و ترویج آن توسط امامان معصوم علیهم السلام از نسل آن حضرت در عصرهای بعدی و نمود این فضایل اخلاقی در نسل‌های آینده فاطمی، حکایتگر نقش نسل کوثر در گسترش مکارم اخلاقی و رفتاری اسلامی در طول تاریخ داست؛ به طوری که همواره نسل کوثر به

عنوان الگوهای اخلاقی در جوامع اسامی مطرح بوده‌اند. برای مثال فخر رازی در تفسیر خود به عظمت مقام امام حسین علیه السلام اشاره می‌کند و می‌نویسد:

مرد صحرائشینی نزد امام حسین علیه السلام آمد و پس از عرض سلام، نیاز خود را با ذکر مقدمه‌ای مطرح کرد و گفت: «از جد بزرگوار شما، حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله شنیده‌ام که فرمود: "نیازهای خود را فقط با چهار گروه در میان بگذارید: فردی که از شرافت حسب و نسب برخوردار باشد؛ شخص بزرگواری که سخاوتمند است؛ حامل حقایق قرآن و شخص زیبا و خوش‌سینما". این چهار ویژگی در وجود شما جمع شده است؛ چرا که وجود مقدس جدتان رسول خدا صلی الله علیه و آله به تمامی اعراب شرافت و افتخار بخشیده و کرامت و احسان و بزرگواری عادت دیرین شماست، قرآن هم در خانه‌های شما نازل گردیده است و مصداق کامل چهره زیبا و سیمای جذاب هم وجود شماست. من از پیامبر صلی الله علیه و آله شنیدم که فرمود: "هر گاه می‌خواهید به چهره من بنگرید، به سیمای حسن و حسین نظاره کنید». امام حسین علیه السلام فرمود: «چه می‌خواهی؟» او خواسته‌اش را بر روی زمین نوشت. حضرت دوباره فرمود: «احسان به قدر معرفت و شناخت طرف مقابل است. من از تو پرسش‌هایی می‌کنم اگر پاسخ صحیح دادی، خواسته‌ات را برآورده می‌کنم. بعد از طرح سؤال و گرفتن پاسخ‌های صحیح، امام یک کیسه سر به مهر از سکه‌های طلا را که از عراق برایش فرستاده بودند، به مرد صحرائشین بخشید.^۱

ز. در عرصه مقاومت

فرهنگ مقاومت از حضرت زهرا علیها السلام آغاز شده و با مقاومت فرزندانش امام حسن علیه السلام، قیام امام حسین علیه السلام و خطبه کوبنده حضرت زینب علیها السلام در مقابل ظالمان و هنجارشکنان در جامعه اسلامی ادامه یافته و در نسل‌های بعدی، مقاومت‌های گوناگونی صورت گرفته است که برخی از آنها عبارتند از:

۱. قیام «یحیی بن زید»: از قیام‌های متأثر از عاشورا و اهداف مقدس آن، قیام یحیی بن زید (نوه امام سجاد علیه السلام) علیه حکام مستبد بنی‌امیه است که به وصیت پدر عمل نمود.

۲. قیام محمد دیباج: محمد دیباج، فرزند امام صادق علیه السلام و برادر ابونبی امام کاظم علیه السلام

۱. محمد بن عمر فخر رازی؛ *مفاتیح الغیب*؛ ذیل آیه ۳۱ سوره بقره.

در دوران مأمون عباسی است. سال ۲۰۰ هجری، از دیگر جلوه‌های مقاومت توسط نسل کوثر است که برای تقویت فرهنگ اسلامی و تحقق اهداف الهی صورت گرفته است. امامزاده سید محمد دیباج، مردی عالم، محدث، فاضل، عابد، زاهد، سخاوتمند، شجاع و دلاور و محبوب نزد مردم بود و از بزرگان آل‌ابوطالب به شمار می‌آمد. مأمون بعد از شهادت امام رضا علیه السلام، او را مسموم نمود و به نگرانی‌هایش درباره ادامه قیام وی پایان داد.^۱

۳. قیام علویان طبرستان، از انقلاب‌های موفق که منجر به تشکیل دولتی مستقل شد. قیام «حسن بن زید» عالمی بزرگ از نسل کوثر، فقیهی دیندار و ساکن ری است. پدرش از سادات بنی‌الحسن است. وی به دعوت مردم طبرستان به آن دیار رفت و در ۲۵۰ ق پس از پیروزی‌های درخشان، بر عاملان عباسی پیروز شد و دولت علویان طبرستان را ایجاد کرده و به «داعی کبیر» ملقب گردید.

انقلاب زید بن علی علیه السلام در کوفه،^۲ قیام یحیی بن زید (نوه امام سجاد علیه السلام)، قیام محمد بن عبدالله نفس زکیه، قیام ابراهیم بن عبدالله برادر نفس زکیه و از نوادگان امام حسن مجتبی علیه السلام،^۳ قیام حسین بن علی شهید فخر، نوه حسن مثنی و نواده امام مجتبی علیه السلام،^۴ جنبش تنباکو به رهبری سید محمدحسن حسینی شیرازی معروف به میرزای شیرازی، حرکت بازگشت به فرهنگ اسلامی توسط سید جمال‌الدین اسدآبادی، مقاومت آیت‌الله سید ابوالقاسم کاشانی، قیام فدائیان اسلام به رهبری شهید سید مجتبی نواب صفوی و رهبری انقلاب اسلامی، ایران توسط امام خمینی علیه السلام و آیت‌الله خامنه‌ای، نمونه‌هایی برجسته احیای فرهنگ مقاومت، توسط نسل حضرت زهرا علیها السلام بوده و می‌باشد.

۱. ابوالفرج علی بن حسین اصفهانی؛ *مقاتل الطالبيين*؛ ص ۳۵۹.

۲. عباس قمی؛ *منتهی الامال*؛ ج ۲، ص ۱۹۰.

۳. محمدباقر مجلسی؛ *بحار الأنوار*؛ ج ۴۷، ص ۲۱۱.

۴. مهدی پیشوایی؛ *سیره پیشوایان*؛ ص ۴۲۶.

فهرست منابع

کتاب

۱. اصفهانی، ابوالفرج علی بن حسین؛ *مقاتل الطالبیین*؛ قم: مؤسسه دارالکتاب، ۱۳۸۵ش.
۲. آلوسی، سید محمود؛ *روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم*؛ بیروت: نشر دارالکتب العلمیه، ۱۴۱۵ق.
۳. بیضاوی، عبدالله بن عمر؛ *أنوار التنزیل و أسرار التأویل*؛ بیروت: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۱۸ق.
۴. پیشوایی، مهدی؛ *سیره پیشوایان*؛ قم: مؤسسه امام صادق علیه السلام، ۱۳۹۰ش.
۵. التیمی، محمد بن حبان؛ *کتاب الثقات*؛ بیروت: مؤسسه الکتب الثقافیه، ۱۳۹۳ق.
۶. جوینی، ابراهیم بن محمد؛ *فرائد السمطین*؛ بیروت: مؤسسه المحمودی، ۱۴۰۰ق.
۷. حسینی، غیات‌الدین بن همام‌الدین؛ *تاریخ حبیب‌السیر*؛ تهران: خیام، ۱۳۸۰ش.
۸. حسینی طهرانی، سید محمدحسین؛ *رساله لب‌اللباب در سیر و سلوک اولی‌الالباب*؛ مشهد: نشر علامه طباطبایی، ۱۴۲۶ق.
۹. طباطبایی، سید محمدحسین؛ *المیزان فی تفسیر القرآن*؛ بیروت: مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۳۹۰ق.
۱۰. فخر رازی، محمد بن عمر؛ *مفاتیح‌الغیب (تفسیر کبیر)*؛ بیروت: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۲۰ق.
۱۱. قزوینی، سید محمدکاظم؛ *فاطمه‌الزهراء علیها السلام از ولادت تا شهادت*؛ قم: نشر مرتضی، ۱۳۷۷ش.
۱۲. قمی، عباس؛ *منتهی‌الامال*؛ قم: نشر دلیل‌ما، ۱۳۷۹ش.
۱۳. مجلسی، محمدباقر؛ *بحار‌الأنوار*؛ بیروت: مؤسسه‌الوفاء، ۱۴۰۳ق.
۱۴. مسعودی، علی بن حسین؛ *مروج‌الذهب و معادن‌الجوهر*؛ قم: مؤسسه دار‌الهجرة، ۱۴۰۹ق.

سایت‌ها و نشریات

۱. اشراقی، احسان و نصرت خاتون علوی؛ «وحدت مذهبی ایرانیان در دوره صفوی»؛ مجله شیعه‌شناسی؛ شماره ۴۷، پاییز ۱۳۹۳، ص ۲۸۲ - ۲۵۹.
۲. خبرگزاری تسنیم؛ «۳۰۰ میلیون سادات شیعه و سنی در جهان وجود دارد»؛ ۱۳۹۷/۱۲/۰۲، کد خبر: ۱۹۵۲۵۸۷.